

İSLÂMÎ İLİMLER DERGİSİ

TÜRKİYE'DE DİN SOSYOLOJİSİ ÖZEL SAYISI

ÇORUM ÇAĞRI EĞİTİM VAKFI

YIL 12 CİLT 12 SAYI 1 BAHAR 2017

Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere yılda iki defa yayımlanan dergimiz, uluslararası hakemli bir dergi olup, uluslararası EBSCO Research Databases veri indeksi ve TÜBİTAK Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) tarafından taranmaktadır.

Çorum Çağrı Eğitim Vakfı Adına Sahibi | Owner on Behalf of Corum Çağrı Eğitim Foundation
Hamit GÖKGÖZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü | Manager of Publication
Murat ERDEM

Editör | Editor in Chief
Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ

Sayı Editörü | Special Issue Editor
Yrd. Doç. Dr. Birsen Banu OKUTAN

Editör Yrd. | Co-Editors
Yrd. Doç. Dr. M. Nuri GÜLER - Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARIKAYA - Arş. Gör. Hilal MENKÜÇ

Yayın Kurulu | Editorial Board
Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ, Prof. Dr. Mesut OKUMUŞ, Prof. Dr. Cemalettin ERDEMÇİ,
Prof. Dr. İbrahim ÇAPAK, Prof. Dr. Abdurrahman ÖZDEMİR, Prof. Dr. Mustafa Doğan KARACOSKUN,
Prof. Dr. Hüseyin HANSU, Prof. Dr. Hakan OLGUN, Prof. Dr. Gürbüz DENİZ, Prof. Dr. Şeymus DEMİR,
Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK, Doç. Dr. Mehmet ÜMİT, Doç. Dr. Abdulcelil BİLGİN, Doç. Dr. Nemâ Muhammed Ishak el-BENNÂ,
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Nuri GÜLER, Yrd. Doç. Dr. Şevket KOTAN, Yrd. Doç. Dr. Mehmet ALICI, Yrd.
Doç. Dr. Hüseyin SARIKAYA, Yrd. Doç. Dr. İzhâr Hâşim Şit et-TÂNÎ, Alper ZAHİR, Mahmut YABACIOĞLU,
İdris SÖYLEMEZ

Danışma Kurulu | Advisory Board
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ (Kazakistan Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Enstitüsü Rektörü),
Prof. Dr. İrfan AYCAN (Ankara Ü. İlahiyat Fak.), Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM (Ankara Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ (İstanbul Ü. İlahiyat Fak.), Prof. Dr. Ali YILMAZ (Ankara Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Yaşar DÜZENLİ (İstanbul Ü. İlahiyat Fak.), Prof. Dr. Mehmet Hayri KIRBAŞOĞLU (Ankara Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Mehmet ERDOĞAN (Marmara Ü. İlahiyat Fak.), Prof. Dr. Mehmet Ali KAPAR (Selçuk Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Muhammed AYDIN (Sakarya Ü. İlahiyat Fak.), Prof. Dr. Rıza SAVAŞ (Dokuz Eylül Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ (Ankara Ü.), Prof. Dr. Şamil DAĞCI, (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi i),
Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA, (Mardin Artukoğlu Üniversitesi), Prof. Dr. Hasan KURT (Ankara Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Burhanettin TATAR (Ondokuz Mayıs Ü. İlahiyat Fak.), Prof. Dr. Abdurrahman ACAR (Dicle Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Haneî PALABIYIK (Atatürk Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ (Ankara Ü. Dil Tarih Fakültesi Fars Dili Bölümü),
Prof. Dr. Musa YILDIZ (Gazi Ü. Araçça Öğretmenliği), Prof. Dr. Yavuz ÜNAL (Ondokuz Mayıs Ü. İlahiyat Fak.),
Prof. Dr. Alim YILDIZ, (Sivas Üniversitesi),
Doç. Dr. İbrâhim Muhammed İbrâhim el-CEVÂRNE (Ürdün Yermuk Üniversitesi Şerî'a Fakültesi),
Doç. Dr. Temâm Avde Abdullah el-ASSÂF (Ürdün Üniversitesi Şerî'a Fakültesi)

Sayının Hakemleri | Advisory Board
Prof. Dr. Abdolvahap Taştan (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Abdurrahman Kurt (Uludağ Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet Yıldırım (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Prof. Dr. Fazlı Polat (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin Hansu (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Vejdi Bilgin (Uludağ Üniversitesi), Prof. Dr. Adem Efe (Süleyman Demirel Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet Kemal Bayram (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet Erhan Şekerci (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Celil Abuzar (Harran Üniversitesi), Doç. Dr. Ensar Çetin (Çankırı Karatekin Üniversitesi), Doç. Dr. İlkey Şahin (Erciyes Üniversitesi), Doç. Dr. Yakup Çoştu (Hitit Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Birsen Banu Okutan (İstanbul Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Esra Aslan (Dicle Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Fatma Odabaşı (Marmara Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Hasan Coşkun (Gaziosmanpaşa Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Sarıkaya (İstanbul Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Ümit Aktı (Dumlupınar Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. İsa Kuyucuoğlu (Dokuz Eylül Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Arif Korkmaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Murat Kobyay (Abant İzzet Baysal Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Muhammed Fatih Kılıç (Mardin Artuklu Üniversitesi)

Yönetim Yeri | Head Office
1- İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Baba Hasan Aleml Mahallesi Horhor Cad. Kavalali sokak No: 1 A Blok 34091 Fatih/İSTANBUL.
Tlf: 212.5326015/27717 Fax: 0212.5326207
Email: mehmet_mahfuz@yahoo.com

Baskı | Printing
Dizgi ve İç Düzen: Ankara Dizgi Evi
Baskı: Ankamat Matbaa San. Ltd. Şti.

Baskı Yeri ve Tarihi | Publication Place and Date
2017 ANKARA

İslami İlimler Dergisi yılda iki defa yayın yapan hakemli bir dergidir. Dergide yer alan yazıların her türlü içerik sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yayınlanan yazılar izin alınmadan kısmen ya da tamamen başka bir yerde yayımlanamaz. | Journal of Islamic Sciences is a bi-annual peer-reviewed journal. The all responsibility which is originated from articles and other texts, belongs to author of them. It is not permissible to publish all texts that published by journal partially or entirely.

İÇİNDEKİLER

SAYI EDITÖRÜNDEN.....	5
Mehmet Cem ŞAHİN TÜRK SOSYOLOJİSİNİN KISA TARİHİ: DÖNEMLER, ŞAHISLAR VE ANA YÖNELİMLER.....	7
(A Short History of Turkish Sociology: Periods, The Figures and The Main Tendencies)	
İhsan ÇAPCIOĞLU - Fatma KENEVİR TÜRKİYE'DE DİN SOSYOLOJİSİNİN KURUMSALLAŞMASI SÜRECİNDE ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ	43
(Divinity Faculty of Ankara University in the Institutionalization Process of Sociology of Religion in Turkey)	
İbrahim YENEN ZİYA GÖKALP'İ DİN SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN ANLAMAK.....	73
(To Understand Ziya Gokalp in Terms of Sociology of Religion)	
Sefer YAVUZ KONU VE YÖNTEM BAKIMINDAN SABRİ ÜLGENER VE DİN SOSYOLOJİSİNE KATKILARI	89
(Sabri Ülgener and His Contributions to Sociology of Religion in Terms of Subject and Method)	
Birsen Banu OKUTAN DİN SOSYOLOJİSİ METOT ARIYOR: MÜMTAZ TURHAN VE GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZ	117
(Sociology of Religion Seeks for Methods: Mümtaz Turhan and Semiology)	
Mehmet Tayfun AMMAN - İsmail HİRA YOLLARIN KAVŞAĞINDA DURAN BİR SOSYAL BİLİMCİ: EROL GÜNGÖR VE DİN SOSYOLOJİNE KATKILARI	139
(A Social Scientist at the Junction of the Ways: Erol Güngör and His Contribution to the Sociology of Religion)	
H. Şule ALBAYRAK GÜNÜMÜZ TÜRK DİN SOSYOLOJİSİNE İBN HALDUNCU BİR KATKI: 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ	163
(An Attempt for a Contribution to Sociology of Religion in Turkey Via Ibn Khaldun's Theretical Framework: July 15 Coup Attempt in Perspective)	
Şaban ERDİÇ TÜRK DİN SOSYOLOJİSİNİN TEMEL SORUNLARI: LİSANSÜSTÜ TEZLER BAĞLAMINDA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM -Cumhuriyet Üniversitesi Örneği-	183
(The Basic Problems of Turkish Religious Sociology: A Critical Approach in the Sort of Graduate Thesis -The Case of Cumhuriyet University-)	

KİTAP KRİTİĞİ - Köksal PEKDEMİR SABRİ F. ÜLGENER ZİHNİYET VE DİN-İSLAM TASSAVUF VE ÇÖZÜLME DEVRİ İKTİSAT AHLAKI	205
MÜLAKAT - Hazırlayan: Emrah EKER MUSTAFA KÖK İLE NURETTİN TOPÇU ÜZERİNE SÖYLEŞİ.....	211
Mehmet Fatih ARSLAN SÜHREVERDİ'NİN HEYÂKILU'N-NÜR'U NASIL ANLAŞILMALI?: DEVVÂNİ VE DEŞTEKİ ŞERHLERİ BAĞLAMINDA BİR İÇERİK ANALİZİ	239
(Understanding Suhrawardî's Hayâkil al-nûr: A Content Analysis of Jalâl al-Dîn al-Dawâni's and Ghiyâth al-Dîn al-Dashtakî's the Commentaries on Hayâkil al-nûr)	
Saffet SANCAKLI المريض و المرض و حقوق المريض في أحاديث الطب النبوي	259
(Tıbb-ı Nebvî Hadisleri Bağlamında Hasta/Hastalık ve Hasta Hakları Patients/Disease and Patients' Right in the Context of Prophetic Medicine)	
YAZIM KURALLARI.....	279

SAYI EDITÖRÜNDEN

Değerli Okurlar,

İslami İlimler dergisi açılım gerçekleştirerek sosyal bilimler alanında çeşitli özel sayılarla karşınıza çıkmaktadır. Bu sayı, Türkiye’de Din Sosyolojisi-nin serencamını anlamak üzere alanda yetkin düşünürler tarafından kaleme alınmış makalelerden oluşmaktadır. Konu bütünlüğü dikkate alınarak belirlenen sıralamanın ilk yazarı *Türk Sosyolojisinin Kısa Tarihi* üzerine bilgi seti sunan Doç. Dr. Cem ŞAHİN’dir. Çalışmada, sosyolojinin Türkiye’de hangi parametreler etrafında geliştiği açıklanırken dönemsel kategorizasyona başvurulması, üniversite çatısı altında kurumsallaşan disiplinel statüyü resmetmektedir. Çizilen resim, Türkiye’de sosyolojiyle birlikte din sosyolojisinin de eşige kadar geldiğini gösterir. Bu noktadan sonraki süreci Doç. Dr. İhsan ÇAPÇIOĞLU ve Dr. Fatma KENEVİR *Türkiye’de Din Sosyolojisi ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* isimli çalışmalarıyla aydınlatmaktadır.

Sonraki dört makale ise din sosyolojisi alanına perspektif sunan, Türkiye’de Din Sosyolojisinin öncüleri denilebilecek düşünürlere odaklanmaktadır. Öncelik sırasına göre Doç. Dr. İbrahim YENEN *Ziya Gökalp’i Din Sosyolojisi Açısından Anlamak* isimli çalışmasında, Durkheim ekolünü takip eden Gökalp’in din kavramını sosyolojinin sınırları içinde nasıl anlamlandırdığını açıklamakta, dinin işlevsel tanımından hareketle sosyal zamanda ne tür somutlaşma biçimlerine girdiğini göstermektedir. Takiben, Doç. Dr. Sefer YAVUZ *Konu ve Yöntem Bakımından Sabri Ülgener ve Din Sosyolojisine Katkıları* başlığı ile Weberyen ekolü izleyen Sabri Ülgener’i incelemektedir. Yavuz özellikle dinin ve dolayısıyla toplumda çeşitli biçimlerde ortaya çıkan dinsel-liğin toplumsal kurumlarla etkileşimi bağlamında Ülgener’in literatürünü değerlendirmektedir. *Din Sosyolojisi Metot Arıyor: Mümtaz Turhan ve Göstergebilimsel Analiz* isimli bir sonraki çalışmada Yrd. Doç. Dr. Birsan Banu OKUTAN din sosyolojisi disiplini ile göstergebilimin yöntemsel olabilirliği tartışmakta ve bu bağlamda Mümtaz Turhan’ın epistemolojik ve metodolojik duruşunu yeniden okumayı denemektedir. Ardından gelen “Erol Güngör”, kendisini en iyi tanıyanlardan Prof. Dr. Mehmet Tayfun AMMAN ve Doç. Dr. İsmail HİRA tarafından *Yolların Kavşağında Duran Bir Sosyal Bilimci: Erol Güngör ve Din Sosyolojisine Katkıları* ismiyle derginin en özel çalışmalarından biri olarak yayınlanmaktadır. Güngör’ün akademik manada “din sosyoloğu” olmadığı halde İslâm’ın Bugünkü Meseleleri ve İslâm Tasavvufunun Meseleleri gibi doğrudan bu alana katkı sağlayan iki eseriyle din sosyologları arasında anılması ve yaşadığı dönemde dinle ilgili yaptığı tespit ve değerlendirmelerinin orijinal doğası, yazarlar aracılığıyla serimlenmektedir.

Son iki makale ise alan çalışması adı altında değerlendirilebilecek incelemelerdir. Bu çerçevede, ilk inceleme Yrd. Doç. Dr. H. Şule ALBAYRAK tarafından yazılan *Günümüz Türk Din Sosyolojisine İbn Halduncu Bir Katkı: 15 Temmuz Darbe Girişimi* başlıklı makaledir. Albayrak çalışmasında, din sosyolojisinin düşünce iklimine önemli veriler sunan İbn Haldun'un kavramlarıyla bugünü anlama girişiminde bulunmaktadır. Egemenlik arzusu içinde 249 kişinin ölümünden ve iki binden fazla bireyin yaralanmasından sorumlu olan FETÖ terör örgütünün mehdici bir hareket olduğunu belirten yazar "asabi-yet" kavramının değişen içeriğini derinlemesine sorgularken "din sosyolojisi disiplini, bugünü nasıl anlar" sorusuna aydınlatıcı bir cevap aramaktadır. Son çalışma ise *Türk Din Sosyolojisinin Temel Sorunları: Lisansüstü Tezler Bağlamında Eleştirel Bir Yaklaşım* adıyla Yrd. Doç. Dr. Şaban ERDİÇ tarafından etüt edilmiştir. Erdiç, Cumhuriyet Üniversitesi örneklemiyle din sosyolojisi anabilim dalına bağlı olarak tamamlanmış lisansüstü tezleri, konu, metot ve kuram açısından değerlendirmiş, Türk din sosyolojisinin bu anlamdaki sorunlarının anlaşılmasına pratik bir katkı yapmayı hedeflemiştir. Bu çerçevedeki telif eserlerin yanında, dergide ayrıca Nurettin Topçu üzerine yapılan bir söyleşi ve kitap eleştirisi yer almaktadır.

Tüm yapılanlar dikkate alındığında, bu çalışmanın din sosyolojisi disiplinini şümüllü olarak irdelediği iddiasından çok uzakta olduğumuzu itiraf etmeliyim; diğer yandan, yaptığımız sayının iyi niyetli bir başlangıç olarak akademik dergiler arasında yer edineceği hususunda ümitliyim. Bu özel sayının yapılması için bizlere fırsat sunan dergi editörü değerli hocamız Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ ve editör yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARIKAYA başta olmak üzere emeği geçen kıymetli yazar ve hakemlere en kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

Özel Sayı Editörü
Yrd. Doç. Dr. Birsan Banu OKUTAN